

Dokument nr. 8:3

(2004-2005)

Privat forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Hedstrøm og Lodve Solholm

Forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Hedstrøm og Lodve Solholm om å oppheve markedsreguleringen av egg og fjørfe

Til Stortinget

BAKGRUNN

Forslagsstillerne mener tiden er moden for en endring av omsetningssystemet og deregulering av egg- og fjørfemarkedet for å oppnå like rammevilkår for private aktører og samvirket, samt muliggjøre lavere forbrukerpriser. Ved å fjerne dagens markedsregulering for egg og fjørfe vil man også kunne høste verdifull erfaring med tanke på en senere deregulering av andre produksjoner som følge av en WTO-avtale.

Innledning

Lov til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror

Mellombels lov til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror av 1930, ble innført som en kriselov. Denne kriseloven gjelder fremdeles for omsetning av jordbruksvarer, om lag 70 år etter. Selv om lov til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror er blitt endret, og Omsetningsrådet har en noe annen sammensetning, er det de samme prinsippene som ligger til grunn for omsetningen av jordbruksvarer i dag som det var på 1930-tallet. For en del år siden skrev Omsetningsrådet i sin informasjonsbrosjyre bl.a.:

"Markedsregulering - en forutsetning for norsk julemiddag. 60 % av husstandene i Norge spiser svineribbe på julekvelden. For at så mange nordmenn over hele landet skal få svineribbe på julekvelden kreves markedsregulering."

Forslagsstillerne er uenig i at offentlig markedsregulering er en forutsetning for norsk julemiddag, men mistroen til markedenes egen regulering ser fortsatt ut til å være en sentral begrunnelse for den omfattende offentlige reguleringen.

Lov til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror ble en varig lov i 1936, loven i seg selv er veldig generell. Lovens formål (§ 1) er å fremme omsetningen av kjøtt av storfe, kalv, sau, reinsdyr og fjørfe, fleisk, melk, smør, ost, egg, pelsdyrskinn, reinsdyrskinn og hagebruks- og gartneriprodukter. Det står ikke i loven hvilke tiltak som kan/bør brukes for å oppfylle lovens formål. Lovens § 5 gir imidlertid fullmakt til å kreve inn en avgift på omsetningen av de produkter som er nevnt i § 1. Disse midlene skal disponeres for å fremme omsetningen av de samme produkter.

Forslagsstillerne vil vise til hvilke deler de to aktørgruppene, samvirke og private aktører, har av markedet. For kjøttsektoren har samvirke ca. 75 pst. av slaktingen og private aktører har ca. 25 pst. For skjæringen er forholdet at samvirke har 60 pst. og private har 40 pst., mens det for industriell bearbeiding er slik at samvirke har ca. 43 pst. og privat industri har 57 pst. (2002).

Med hjemmel i lov til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror har Omsetningsrådet vedtatt en rekke retningslinjer og regler som markedsaktørene må rette seg etter. Det er disse retningslinjene og regler som er bakgrunnen for den regulering som vi i dag ser i det norske landbruksmarked. Dette regelverket fastsetter bl.a. hvilke reguleringstiltak som er tilskuddsberettiget.

Det finnes ulike typer avsetningstiltak, alt etter hvilke oppgaver tiltakene er ment for. En vanlig inndeling av hovedgruppene av tiltak er følgende:

Reguleringseksport er blant de mest omdiskuterte virkemidler lov til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror hjemler. For å unngå at produksjonen presser

prisene under det som er fastsatt i Jordbruksavtalen, eksporteres "overskuddet" som regel til tapsbringende pris. Dette tapet fellesfinansieres gjennom omsetningsavgiften. Det finnes riktignok kvoter som regulerer omfanget, men disse utgjør i volum mellom 2 000 og 3 000 tonn, og er således av betydelig omfang.

Selv om det gjennomføres tilbakeholdelse av varer fra markedet, må før eller senere varene markedsføres og levering fra reguleringslagrene kommer inn som et reguleringsstiltak.

Billigsalg betyr at avsetningen forsøkes økt ved at varen tilbys til lavere pris i et begrenset tidsrom eller for et begrenset kvantum. Billigsalg har vært benyttet for de fleste vareslag. Salg med frysefradrag er også en form for billigsalg. Denne tilbakeføringen til markedet gjennom billigsalg kan medføre betydelige problemer for private aktører, som for egen dekning både må ta kostnader ved å legge varer inn på lager og ved eventuelt billigsalg. Men da markedsregulator er prisledende, får billigsalg konsekvenser for private aktører. Det seneste eksempelet på dette finnes fra i år da Norsk Kjøtt, som er markedsregulator for m.a. sauekjøtt, satte ned prisen på lam, noe som medførte et verditap på det lageret Fatland AS hadde på lam på ca. 5 mill. kroner.

Suppleringsleveranser er overføring fra overskudds- til underskuddsområder innenfor rammen av et landsomfattende markedsreguleringsystem. Dette er et benyttet virkemiddel for en del vareslag. Imidlertid har den strukturendring og spesialisering markedsregulator gjennomfører negative konsekvenser for private aktører, fordi tiltakene optimaliserer samvirkets egne behov, men påfører private aktører større kostnader, m.a. til frakt.

Alternativ innenlands anvendelse. Dette betyr stort sett tilbaketrekking av varer fra det ordinære marked for levering til nedskrevet pris til industriell anvendelse eller fôr.

Omsetningsrådet baserer seg på inntekter fra en varierende omsetningsavgift fra produsenter (som nevnt foran), samt bevilgninger over Jordbruksavtalen. Selv om alle produsenter må betale omsetningsavgift til Omsetningsrådet, er det i praksis bare landbrukssamvirket som får støtte. Private produsenter kan få støtte, men det hører til unntakene. Derfor mener forslagsstillerne at Omsetningsrådets virksomhet er konkurransevridende og representerer en styrking av landbrukssamvirket på bekostning av private produsenter.

Situasjonsbeskrivelse

Bidraget til Omsetningsrådet fra produsentene (jordbruket) via omsetningsavgiften er på papiret betydelig, men skattebetalerne og forbrukerne bidrar også til å dekke den regningen gjennom statsbudsjettets overføringer samt ved at pris til forbruker i Norge

er for høy på viktige matvarer. En kostnadsdrivende høyprissituasjon som klart skyldes at markedet ikke tillates å fungere.

Forslagsstillerne mener man i tillegg bør peke på Omsetningsrådets spesielle situasjon som offentlig lovbeskyttet maktorgan som har gitt rådet myndighet til å bevilge penger til kampanjer rettet mot vedtatt ernæringspolitikk. Således har skattebetalerne via Omsetningsrådet, ufrivillig betalt titalls millioner til reklame for mer fettbruk, samtidig som de samme skattebetalerne via Statens ernæringsråd har bevilget millioner til kampanjer for mindre fettbruk.

Gjennom den maktkonsentrasjon og de store fullmakter som er konsentrert i Omsetningsrådet, er landbrukets samvirkeorganisasjoner gitt tilnærmet full kontroll over store deler av befolkningens næringsmiddeltilgang.

Endrede forhold tilsier at eldre lover og regler bør gjennomgå med tanke på revisjon. Forslagsstillerne ønsker med dette forslaget først og fremst å rette ut kritisk søkelys på markedsløsningene for egg og fjørfe.

Internasjonale forhold

I tillegg til endringer i innenlandske forhold gir den internasjonale utvikling signal om endrede rammevilkår for jordbruket. Nå som rammene er lagt for de videre WTO-forhandlinger, er det viktig at vi tidlig søker å tilpasse våre rammevilkår for jordbruket til en ny konkurransesituasjon. I denne sammenheng er det viktig først å høste erfaring på noen områder, noe vi best kan gjøre med egg- og fjørfesektoren. Her er det få aktører og et oversiktlig marked. Det er viktig å legge til rette for at norsk produksjon kan overleve i en fremtidig situasjon med friere konkurranse og da må vi begynne å justere rammevilkårene nå.

Rammeavtalen i WTO sier at gul støtte (prisstøtte) skal reduseres vesentlig, og at det er de med høyest støtte som skal kutte mest. Den norske gule støtten i dag er på rundt 11 mrd. kroner.

KONKLUSJON

Med bakgrunn i det som er nevnt foran, er det mye som taler for at reguleringer av egg- og fjørfesektoren bør oppheves. Dette vil også bli nærmere utdypet. For egg og fjørfeprodukter er det kort periode fra beslutning om produksjon til produktet er klart for salg. Dette burde også gjøre det mulig å foreta produksjonsplanlegging med tilpasning av produksjonen til det innenlandske forbruket. I utgangspunktet skulle derfor markedene for egg og fjørfe være håndterlige med tanke på å unngå overskuddsproduksjon og oppnå mer effektiv ressursbruk også uten offentlig markedsregulering. Det bør dessuten understrekes at produksjonen av regulerte produkter, som kylling, er igangsatt som ren næringsvirksomhet, og også bør

betraktes som ren næringsvirksomhet. Produksjonen har heller ingen stor landbrukspolitisk betydning og omfatter få produsenter.

Forslagsstillerne gir den anbefaling vedrørende egg- og fjøfesektoren at markedsreguleringen med hjemmel i lov til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror bør oppheves.

FORSLAG

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag slik at markedsreguleringen av egg og fjøfe, med hjemmel i lov til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror, oppheves.

6. oktober 2004